

DE NEDERLANDSE OLIEMARKT

DOOR JOOST HUURMAN EN HENK VERDUIN

Aardolie en aardolieproducten spelen een belangrijke rol in de Nederlandse economie. Niet alleen zijn deze nodig als brandstof voor bijvoorbeeld transport, maar ook voor de productie van diverse basischemicaliën. De grote Nederlandse raffinagesector voorziet bovendien veel landen van aardolieproducten.

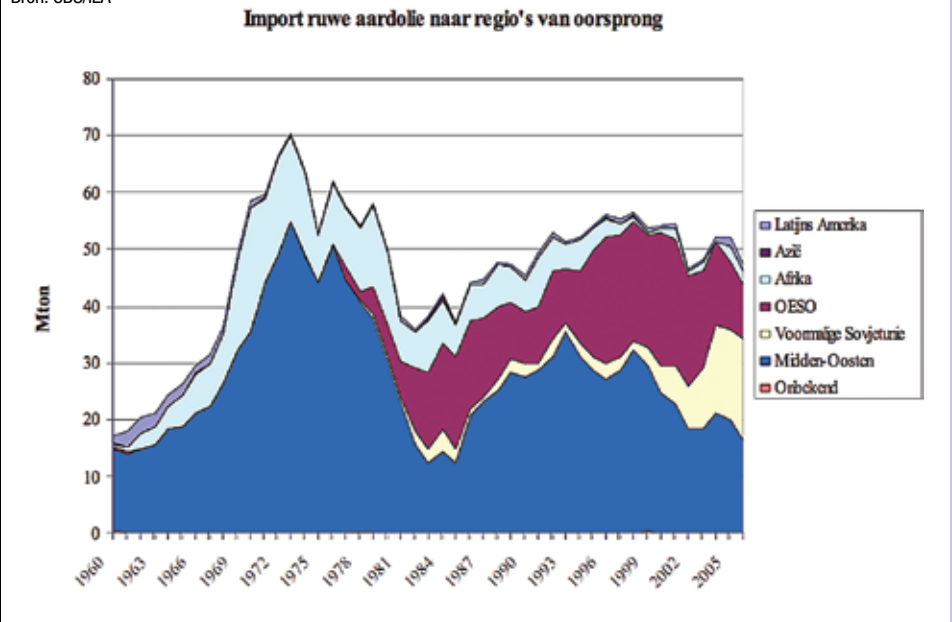
Aardoliegrondstoffen¹ worden via drie routes naar Nederland aangevoerd: Allereerst de eigen winning van aardolie en aardgascondensaat, ten tweede directe invoer en tot slot een omvangrijke stroom naar het douane-entrepot. De entropotopslag heeft voor een groot deel bestemming buitenland en wordt niet ingeklaard bij de douane. Deze stroom is daarom vrijgesteld van Nederlandse invoerheffingen. Een beperkte hoeveelheid wordt alsnog naar Nederland ingevoerd vanuit het entrepot. Hierover worden op dat moment invoerheffingen betaald.

De aardolie wordt door raffinaderijen en de organische basischemie als grondstof gebruikt om diverse aardolieproducten te maken. Vervolgens worden deze producten afgeleverd aan de klanten in binnen- en buitenland. Een aanzienlijk deel verlaat Nederland via de brandstoftanks van schepen en vliegtuigen (bunkers).

Ook aardolieproducten worden in grote hoeveelheden aangevoerd uit het buitenland. Een deel hiervan wordt samen met een deel van de zelf geproduceerde producten weer het raffinageproces ingevoerd om verder te worden bewerkt tot andere aardolieproducten. Het betreft hier bijvoorbeeld zware stookolie die alsnog gekraakt wordt tot lichtere fracties.

1 Aardoliegrondstoffen zijn onder te verdelen in ruwe aardolie en aardgascondensaat (Aardgascondensaat komt vrij bij de winning van aardgas). Van deze twee is ruwe aardolie verreweg het belangrijkste in Nederland.

Bron: CBS/IEA

Figuur 1 Import ruwe aardolie

Door de geografische gunstige ligging van Nederland zijn zowel productie als handel uitzonderlijk groot ten opzichte van andere landen. Mede hierdoor zijn er veel Nederlandse opslagbedrijven en handelaars. Voor het overgrote deel zijn deze bedrijven gevestigd in het Rijnmond-gebied.

In Nederland bevinden zich omvangrijke voorraden aardoliegrondstoffen en -producten. De laatste jaren schommelt deze hoeveelheid rond de 14 miljoen ton. Een deel van deze voorraden is in buitenlandse handen of is voor het buitenland gereserveerd. Ook Nederland heeft voorraden in het buitenland liggen. Een deel van de voorraden wordt verplicht aangehouden, zodat deze ten tijde van tekorten kunnen worden ingezet.

Internationale afhankelijkheid

Door de beperkte mogelijkheden en hoge kosten van eigen winning van aardolie en aardgascondensaat, wordt het merendeel aangevoerd uit het buitenland. In figuur 1 wordt de import van ruwe aardolie weergegeven naar land van oorsprong. In de jaren '60 en '70 waren voornamelijk het Midden-

Oosten en Afrika zeer belangrijk in onze olievoorziening. Na de oliecrises in de jaren '70 is het aandeel van de OESO² fors toegenomen. De afhankelijkheid van het politiek minder stabiele Midden-Oosten is daarmee aanzienlijk teruggebracht. De belangrijkste ontwikkeling van de afgelopen jaren is de toenemende aanvoer vanuit de voormalige Sovjet-Unie.

In de grafiek zijn tevens de effecten van de beide oliecrises (de jaren '73/'74 en '79/'80) duidelijk zichtbaar, evenals de grote recessie begin jaren '80. De aanvoer van aardolie vanaf de jaren '70 is getemperd door de energietransitie van olie naar aardgas voor elektriciteitsopwekking en ruimteverwarming. Deze overgang is door de oliecrises versterkt doorgezet. Op het moment wordt er bijna geen olie meer gebruikt voor elektri-

2 Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling. De lidstaten (per 2007) zijn: Oostenrijk, België, Tsjechië, Denemarken, Finland, Frankrijk, Duitsland, Griekenland, Hongarije, IJsland, Ierland, Italië, Luxemburg, Nederland, Noorwegen, Polen, Portugal, Slowakije, Spanje, Zweden, Zwitserland, Turkije, Groot-Brittannië, Australië, Japan, Korea, Nieuw-Zeeland, Canada, Mexico, Verenigde Staten

citeitsopwekking en ruimteverwarming. Daarnaast worden vanaf de jaren '70 aardolieproducten, zoals stookolie, steeds meer gebruikt als basis voor het raffinageproces en ze vervangen daarmee de ruwe aardolie. Het aandeel hiervan is inmiddels opgelopen tot meer dan 10 procent van de totale verwerking.

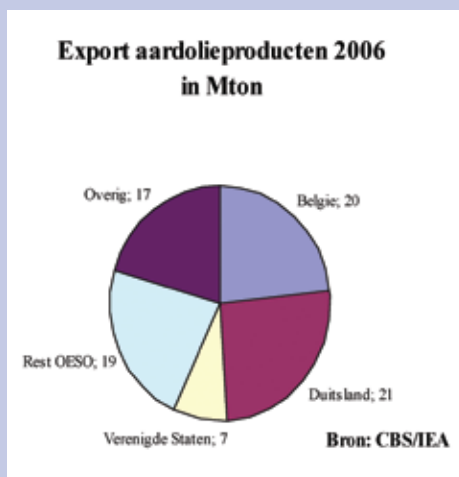
Verwerking naar producten

Aardoliegrondstoffen dienen als grondstof voor een grote variëteit aan aardolieproducten. Deze producten bestaan enerzijds uit halffabricaten, zoals nafta en aromaten. Deze worden gebruikt door de chemische industrie om chemische producten van te maken, zoals ethyleen en styreen. Anderzijds vormen eindproducten, zoals motorbenzine en diesel een groot deel van de aardolieproductenmarkt. In tabel 1 staat de bruto productie van de belangrijkste aardolieproducten in 2006.

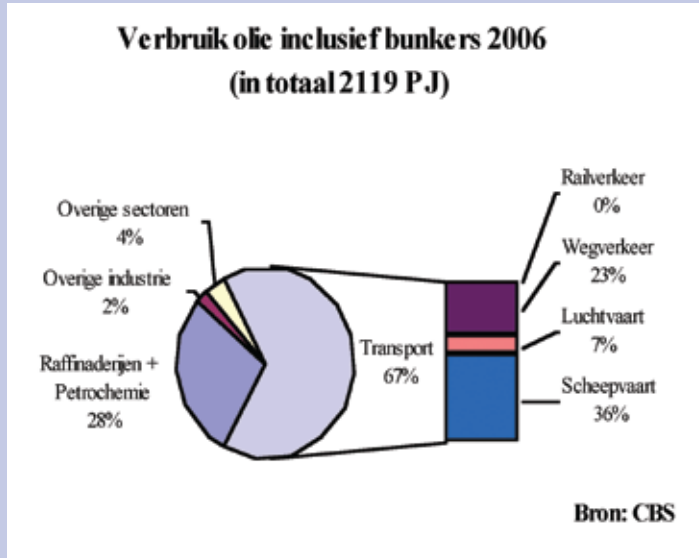
Aardolieproduct	Bruto productie (kton)
Motorbenzine	10791
Autogasolie(ADO)<=0,005%S	13070
Overige gasolie	11040
Stookolie	14177
Aromaten	9511
Overige producten	36060
Totaal	94649

Tabel 1 Belangrijkste aardolieproducten

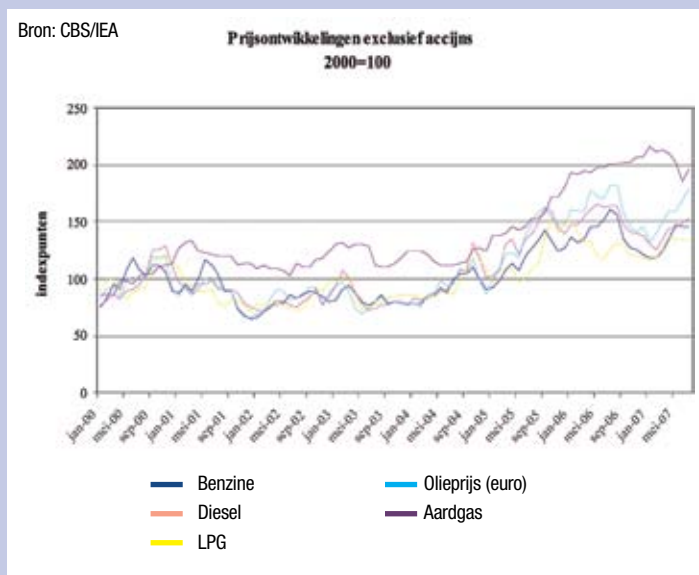
Nederland is na Rusland de grootste exporteur van aardolieproducten ter wereld. Tot 2001 was Nederland zelfs de grootste. In 2006 bedroeg de export van aardolieproducten 84 miljoen ton. De belangrijkste afnemers zijn België, Duitsland en de Verenigde Staten.

Figuur 2 Export aardolieproducten naar bestemming

Figuur 3 Verbruik naar sector

Figuur 4 Prijsverlopen

Verbruik producten

De belangrijkste verbruikers van aardolieproducten zijn de transportsector en de industrie. In figuur 3 worden de procentuele verbruiken per categorie weergegeven.

Het totale binnenlandse verbruikssaldo van aardoliegrondstoffen en -producten in 2006 bedroeg 1221 PJ. Ter illustratie: het verbruik door internationale lucht- en scheepvaart (de eerder genoemde bunkers) bedraagt 898 PJ. Hieruit blijkt dat productie en levering ten behoeve van internationaal transport voor Nederland erg belangrijk zijn.

Olieprijzen

De prijs van ruwe aardolie is van grote invloed op de Nederlandse en de wereld-economie. Deze invloed is zowel zichtbaar in de verbruiksprijzen voor diverse brandstoffen,

zoals benzine, maar ook in de aardgasprijzen, die in Nederland zijn gekoppeld aan de olieprijs. In figuur 4 komt het verband tussen de prijzen van motorbrandstoffen en de olieprijs duidelijk tot uiting in het gelijke verloop.

In de grafiek is tevens zichtbaar dat er een vertraging is van een aantal maanden voordat de aardgasprijzen mee veranderen. De piek in de olieprijs van de zomer 2006 wordt voor aardgas pas in het begin van 2007 zichtbaar.

Door de goedkope Amerikaanse dollar is de stijging van de aardolieprijs in euro's beperkt gebleven. In dollars, waarin aardolie wordt verhandeld, is de prijs sinds 2000 met 170% gestegen; die in euro's slechts met 80%.